

Remigijus
Jokubauskas

JURIDINIŲ ASMENŲ NEMOKUMO PROCESAS

JURIDINIŲ ASMENŲ NEMOKUMO PROCESAS

Remigijus Jokubauskas

JURIDINIŲ ASMENŲ NEMOKUMO PROCESAS

Monografija

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

WYDAWNICTWO KSIĘGARNIA AKADEMICKA

Kraków 2021

Remigijus Jokubauskas
Mykolo Romerio universiteto Teisės mokykla,
Lietuva
https://orcid.org/0000-0003-4314-850X
remigijus@jokubauskas.org

© Copyright by Remigijus Jokubauskas, 2021

Recenzavo: doc. dr. Dalia Vasarienė
dr. Vilija Mikuckienė

Redaktorė: dr. Ilona Čiužauskaitė

Viršelio dizainas: Paweł Sepielak

ISBN 978-83-8138-635-7 (spausdinimas)
ISBN 978-83-8138-636-4 (PDF)
https://doi.org/10.12797/9788381386364

Dėl monografijos „Juridinių asmenų nemokumo procesas“ teikimo leidybai“, Mykolo Romerio universiteto Teisės mokyklos tarybos 2021 m. rugsėjo 20 d. nutarimu Nr. 1T-25 „Dėl Remigijaus Jokubausko monografijos rekomendavimo spausdinti“ bei Mokslinių-mokomųjų leidinių aprobavimo leidybai komisijos posėdžio 2021 m. spalio 4 d. nutarimu Nr. 10-343.

Visos knygos leidybos teisės saugomos. Ši knyga arba kuri nors jos dalis negali būti dauginama, taisoma arba kitu būdu platinama be leidėjo sutikimo.

LEIDYKLA KSIĘGARNIA AKADEMICKA
ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków
tel.: 12 421-13-87; 12 431-27-43
e-mail: publishing@akademicka.pl

Interneto knygynas: https://akademicka.com.pl

TURINYS

Santrumpos ir sutrumpinimai 9
Įžanga 11

I. NEMOKUMO PROCESO DALYVIAI 15
Skolininkas 15
Juridinio asmens valdymo organai 18
Juridinio asmens dalyviai 30
Buhalteris 33
Kreditoriai 34
Darbuotojai 39
Nemokumo administratorius 42
Kiti asmenys 53

II. NEMOKUMO PROCESO INICIJAVIMAS 55
Asmenys, turintys teisę inicijuoti nemokumo procesą 58
Asmenys, turintys pareigą inicijuoti nemokumo procesą 60
Juridinio asmens vadovo pareigos 60
Nemokumo proceso inicijavimo tvarka 63
Susitarimas dėl pagalbos 65

III. NEMOKUMO BYLOS IŠKĖLIMAS 73
Nutartis dėl pareiškimo teismui dėl nemokumo bylos iškėlimo 80
Restruktūrizavimo bylos iškėlimo pagrindai 86
Bankroto bylos iškėlimo pagrindai 92
Atsisakymas iškelti nemokumo bylą 97
Bankroto bylos kėlimas, kai juridinio asmens turto nepakanka bankroto proceso administravimo išlaidoms apmokėti 100
Nutartis dėl nemokumo bylos iškėlimo 106

IV. NEMOKUMO BYLOS IŠKĖLIMO PASEKMĖS 109
Prievolių vykdymas iškėlus nemokumo bylą 109
Einamieji mokėjimai 112

Nemokumo bylos iškėlimo poveikis ginčų nagrinėjimui 114
Nemokumo bylos iškėlimo poveikis priverstinio vykdymo procesui 117
Nemokumo ginčų nagrinėjimas 119

V. KREDITORIŲ TEISIŲ IR PAREIGŲ ĮGYVENDINIMAS 125
Kreditorių teisė gauti informaciją 126
Kreditoriaus reikalavimo pateikimas ir tvirtinimas 131
Kreditorių reikalavimų tikslinimas 139
Kolektyvinių kreditorių teisių įgyvendinimas 141
Kolektyvinių kreditorių teisių įgyvendinimo kontrolė 154
Piktnaudžiavimas kreditoriaus teisėmis 164
Kreditorių atsakomybė už neteisėtus veiksmus 167

VI. BANKROTO PROCESAS 171
Bankroto proceso vykdymas 176
Prievolių vykdymas bankroto procese 180
Darbo santykių reguliavimas 183
Ūkinė komercinė veikla 184
Sandorių ginčijimas 186

VII. BANKROTO PROCESAS SUPAPRASTINTA TVARKA 197
Bankroto proceso supaprastinta tvarka sąlygos 198
Bankroto proceso supaprastinta tvarka ypatumai 200
Bankroto proceso supaprastinta tvarka nutraukimas 200

VIII. BANKROTO PROCESAS NE TEISMO TVARKA 203
Bankroto proceso ne teismo tvarka vykdymo sąlygos 204
Sprendimo vykdyti bankroto procesą ne teismo tvarka priėmimas 209
Kreditorių susirinkimo kompetencija 212
Teismo padėtis 214

IX. TYČINIS BANKROTAS 217
Tyčinio bankroto pagrindai 222
Atsakingų už tyčinį bankrotą asmenų nustatymas 233

X. BANKROTO PROCESO IŠLAIDOS 239
Bankroto proceso administravimo išlaidos 240
Pradinės bankroto proceso administravimo išlaidos 243

Bankroto proceso administravimo išlaidų nustatymas 244
Bankroto proceso išlaidų apmokėjimas 246
Nemokumo administratoriaus atlyginimas 247

XI. BANKROTO BYLOS NUTRAUKIMAS 249
Bankroto bylos nutraukimo pagrindai 249
Bankroto bylos nutraukimo pasekmės 258

XII. JURIDINIO ASMENS LIKVIDAVIMAS DĖL BANKROTO . . . 259
Turto realizavimas bankroto procese 264
Turto pardavimas 266
Juridinio asmens pardavimas 269
Neribotos civilinės atsakomybės juridinio asmens dalyvių turto pardavimas 276
Greitai prarandančio vertę turto pardavimas 279
Turto pardavimas varžytynėse 279
Neparduoto turto nurašymas 282

XIII. KREDITORIŲ REIKALAVIMŲ TENKINIMAS 283

XIV. JURIDINIO ASMENS PABAIGA 291
Galutinės ataskaitos tvirtinimas 291
Sprendimas dėl įmonės pabaigos 294

XV. RESTRUKTŪRIZAVIMO PROCESAS 297
Restruktūrizavimo proceso tikslai 302
Restruktūrizavimo proceso vykdymas 306
Restruktūrizavimo planas 313
Restruktūrizavimo plano tvirtinimas 316
Restruktūrizavimo pabaiga 323

Literatūros sąrašas 327
Summary 349
Asmenų indeksas 351

SANTRUMPOS IR SUTRUMPINIMAI

ANK – Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas (TAR, 2015-07-10, Nr. 2015-11216)
BAĮ – Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos įstatymas (Žin., 2001, Nr. 99-3515)
CK – Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (Žin., 2000, Nr. 74-2262; 200)
CPK – Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (Žin., 2002, Nr. 36-1340)
DK – Lietuvos Respublikos darbo kodeksas (TAR, 2016-09-19, Nr. 2016-23709)
ES – Europos Sąjunga
FABĮ – Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymas (Žin., 2012, Nr. 57-2823)
Garantijų darbuotojams jų darbdaviui tapus nemokiam ir ilgalaikio darbo išmokų įstatymas – Lietuvos Respublikos garantijų darbuotojams jų darbdaviui tapus nemokiam ir ilgalaikio darbo išmokų įstatymas (TAR, 2016-09-19, Nr. 2016-23708)
ĮBĮ – Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas (Žin., 2001, Nr. 31-1010; 200)
IĮĮ – Lietuvos Respublikos individualių įmonių įstatymas (Žin., 2003, Nr. 112-4991).
ĮRĮ – Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas (Žin., 2001, Nr. 31-1012; 2010, Nr. 86-4529)
JANĮ – Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas (TAR, 2019-06-27, Nr. 2019-10324)
JAR – Juridinių asmenų registras
KAĮ – Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymas (Žin., 1996, Nr. 39-961; 2012, Nr. 76-3932)
KUĮ – Lietuvos Respublikos kredito unijų įstatymas (Žin., 1995, Nr. 26-578; 2000, Nr. 45-1289; 2008, Nr. 76-3003; TAR, 2016-07-13, Nr. 2016-20320)
LApT – Lietuvos apeliacinis teismas
LAT, kasacinis teismas – Lietuvos Aukščiausiasis Teismas
MAĮ – Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas (Žin., 2004, Nr. 63-2243)
MMA – minimali mėnesinė alga
Nemokumo bylų reglamentas – 2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2015/848 dėl nemokumo bylų OJ L 141
Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyva – 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2019/1023 dėl prevencinio restruktūrizavimo sistemų, skolų panaikinimo ir draudimo verstis veikla ir priemonių restruktūrizavimo, nemokumo ir skolų panaikinimo procedūrų veiksmingumui didinti, kuria iš dalies

keičiama Direktyva (ES) 2017/1132 OJ L 172.
UNCITRAL įstatyminės nemokumo teisės taisyklės – UNCITRAL Legislative Guide on Insolvency Law (2004)
UNCITRAL įstatyminės taisyklės dėl vadovų pareigų artėjant nemokumui – UNCITRAL Legislative Guide on Insolvency Law Uncitral United Nations Commission On International Trade Law Part four: Directors‘ obligations in the period approaching insolvency (2013)
Tarnyba – Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos
TVVPĮ – Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymas (Žin., 1999, Nr. 52-1672; 2011, Nr. 86-4139)
VMI – Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos

ĮŽANGA

Juridinių asmenų nemokumo teisė yra kompleksinė teisės šaka, reglamentuojanti su mokumo problemomis susiduriančių įmonių mokumo problemų sprendimą. Lietuvoje naujausia nemokumo teisės reforma atlikta 2019 m. priėmus JANĮ, kuris reformavo juridinių asmens nemokumo (restruktūrizavimo ir bankroto) procesą ir pakeitė ĮBĮ ir ĮRĮ. Šia nemokumo teisės reforma įstatymų leidėjas panaikino abu esminius nemokumo procesą reglamentuojančius įstatymus ir nustatė vieną bendrą nemokumo procesą, kuris apima bankroto ir restruktūrizavimo procesus. Pagal Lietuvoje įtvirtintą nemokumo teisinį reglamentavimą, pripažįstami teisminiai nemokumo ginčų sprendimo būdai, nes ir restruktūrizavimo, ir bankroto (išskyrus įmonės bankrotą ne teismo tvarka) bylos nagrinėjamos teisme civilinio proceso tvarka. Be to, naujausi teismų praktikos pavyzdžiai rodo, kad nemokumo ginčuose teismas turi užtikrinti proceso operatyvumą ir efektyvumą bei esant išimtinėms aplinkybėms turi teisę įsiterpti į kreditorių kompetencijai priskirtų klausimų sprendimą. Taip pripažįstama, kad kaip tik teismas atlieka nemokumo proceso teisėtumo kontrolę ir esant poreikiui imasi veiksmų, reikalingų šio proceso veiksmingumui užtikrinti.

Analizuojant Lietuvos nemokumo proceso vykdymo problemas, matyti, kad pastaraisiais metais įprastai juridinių asmenų mokumo problemos sprendžiamos bankroto procese, o restruktūrizavimas kaip įmonių mokumo problemų sprendimo būdas taikomas retai.[1] Tai rodo, kad kol kas Lietuvos nemokumo teisėje vyraujantis mokumo problemų sprendimo būdas yra bankrotas. Tačiau dar daugiau problemų dėl šio proceso veiksmingumo užtikrinimo kelia mažas sėkmingų restruktūrizavimo bylų skaičius. Todėl sprendžiant dėl nemokumo teisės tobulinimo, daugiau dėmesio turi būti skiriama veiksmingo restruktūrizavimo proceso užtikrinimo analizei.

---

[1] Tarnybos 2021 m. birželio 1 d. Juridinių asmenų bankroto ir restruktūrizavimo bei fizinių asmenų bankroto procesų 2021 m. sausio–kovo mėn. apžvalga Nr. (6.13)D4-1323, [on-line:] https://avnt.lrv.lt/uploads/avnt/documents/files/2021-0430_Nemokumo%20APZVALGA_2021%20m_%20I%20ketv.pdf. – 6 X 2021.

Šio darbo tikslas yra sistemiškai įvertinti juridinių asmenų nemokumo procesą reglamentuojančias JANĮ ir kitų teisės aktų nuostatas bei teismų praktiką. Iš JANĮ parengiamųjų darbų galima spręsti, kad šio įstatymo pagrindinis siekis yra veiksmingo nemokumo proceso tikslas.[2] Tačiau nei JANĮ parengiamuosiuose dokumentuose, nei pačiame įstatyme veiksmingo nemokumo proceso samprata nėra pateikta. Manytina, kad veiksmingo nemokumo proceso sąvoka gali būti atskleidžiama per atskirų nemokumo proceso institutų analizę, vertinant jų operatyvumą, ekonomiškumą, nemokumo proceso dalyvių interesų suderinamumo pusiausvyrą. Toks veiksmingumo nemokumo proceso vertinimas ir analizė atliekami šiame darbe.

Darbas nėra skirtas visų klausimų, susijusių su juridinių asmenų nemokumo procesu, analizei. Pagrindinis tikslas yra sistemiškai pateikti ir išanalizuoti po JANĮ priėmimo pradėtą formuoti teismų praktiką, kuri yra esminis teisės aiškinimo ir taikymo šaltinis nemokumo procese. Manytina, kad tam tikrose srityse teismų praktika jau yra gana stabili ir nuosekliai formuojama (pavyzdžiui, dėl gyvybingumo ir nemokumo vertinimo, nemokumo proceso iškėlimo tvarkos, kreditorių reikalavimų tvirtinimo ir kt.). Tačiau dėl įvairių JANĮ nuostatų taikymo teismų praktika dar nėra suformuota. Taip pat vertinama, kokia ankstesnė teismų praktika taikant ĮBĮ ir ĮRĮ nuostatas lieka aktuali ir turėtų būti tęsiama taikant JANĮ. Manytina, kad atsižvelgiant į teisinio tikrumo, aiškumo principus, aiškinant ir taikant JANĮ nuostatas aktuali lieka ir ĮBĮ bei ĮRĮ taikymo praktika.[3] Tačiau taikant ankstesnę teismų praktiką reikia atsižvelgti į JANĮ pakeitimus ir šio įstatymo tikslus, todėl ji turėtų būti taikoma tiek, kiek yra suderinama su pasikeitusiu nemokumo proceso teisiniu reglamentavimu.

Taip pat dėmesys skiriamas Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyvos taikymo ir jos perkėlimo į Lietuvos nemokumo teisę problemoms. Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyva yra pirmasis bandymas Europos Sąjungos teisėje įtvirtinti prevencinio restruktūrizavimo mechanizmą ir suderinti tam tikrus restruktūrizavimo proceso elementus (atskirų vykdymo užtikrinimo priemonių sustabdymą, reikalavimus restruktūrizavimo planui ir jo tvirtinimo tvarką, esminių sutarčių vykdymą, tarpinį ir naują finansavimą, juridinio asmens vadovų pareigas kilus nemokumo

[2] 2018 m. spalio 23 d. Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo projekto aiškinamasis raštas Nr. XIIIP-2777.

[3] Egidija Tamošiūnienė, Vigintas Višinskis, Mykolas Kirkutis, Remigijus Jokubauskas, „Juridinių asmenų nemokumo proceso veiksmingumo užtikrinimas“, *Teisė* 116 (2020).

tikimybei). Atsižvelgiant į Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyvos tikslus, joje nustatytus restruktūrizavimo proceso elementus, galima teigti, kad pagrindinis siekiamas tikslas yra išsaugoti gyvybingą su mokumo problemomis susijusį juridinį asmenį. Todėl vertinamos Restruktūrizavimo ir nemokumo direktyvos nuostatos ir jų perkėlimo į Lietuvos nemokumo teisę problemos.

This book analyses the problems associated with ensuring effective corporate insolvency proceedings, focusing mostly on the procedural aspects of insolvency proceedings and the study of problematic issues. Participants in these proceedings, their rights and obligations, and the role of the court are analysed alongside the peculiarities of restructuring proceedings and issues of ensuring the viability of companies.

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

WYDAWNICTWO KSIĘGARNIA AKADEMICKA

https://akademicka.pl

ISBN 978-83-8138-635-7